

ombudsman
veřejný ochránce práv

MONITOROVÁNÍ PRÁV LIDÍ S POSTIŽENÍM 2018

ZPRÁVA VEŘEJNÉ OCHRÁNKYNĚ PRÁV JAKO MONITOROVACÍHO ORGÁNU
PRO ÚMLUVU O PRÁVECH OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Vysvětlivky

odkaz na webovou stránku

odkaz na tiskovinu

veřejný ochránce práv

Monitorování práv lidí s postižením

Zákon o sociálních službách – zákon č. 108/2006 Sb.,
o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o zdravotních službách – zákon č. 372/2011 Sb.,
o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování,
ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška o zdravotnické dokumentaci – vyhláška
č. 98/2012 Sb., o zdravotnické dokumentaci, ve znění
pozdějších předpisů

**Vyhláška o bližších podmínkách ukončování vzdělávání
ve středních školách** – vyhláška č. 177/2009 Sb., o bliž-
ších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních ško-
lách maturitní zkouškou, ve znění pozdějších předpisů

**Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími
potřebami** – vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků
se specifickými vzdělávacími potřebami a žáků nadaných

»»»»»» Obsah

1. Základní přehled	8
2. Poradní orgán	10
3. Spolupráce s organizacemi lidí se zdravotním postižením	16
4. Spolupráce s Výborem OSN pro práva osob se zdravotním postižením	17
5. Výzkumná činnost	20
6. Osvětové aktivity	28
7. Připomínkování právních předpisů	36

Veřejný ochránce práv

Údolní 39, 602 00 Brno

informační linka: +420 542 542 888

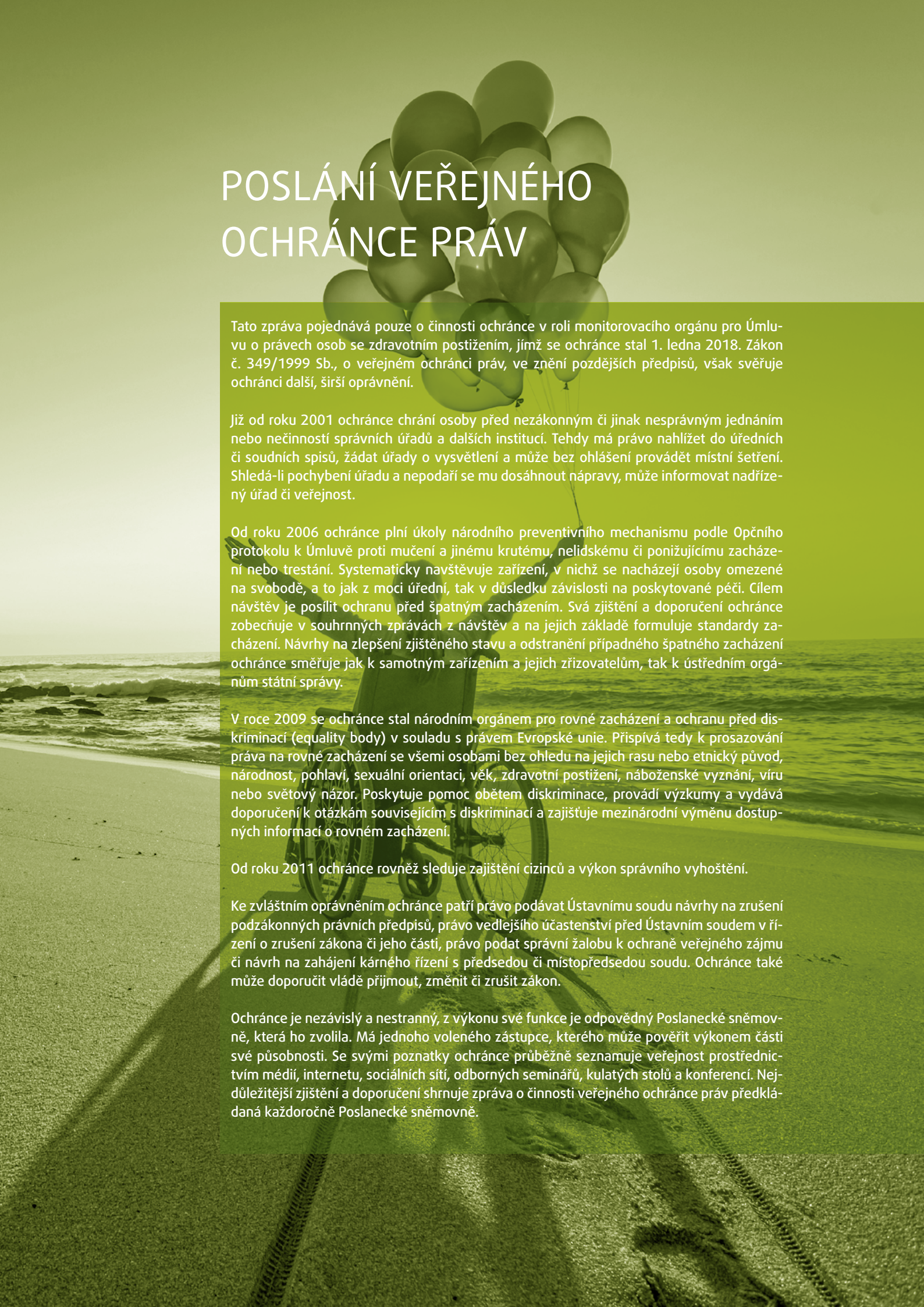
ústředna: +420 542 542 111

e-mail: podatelna@ochrance.cz

www.ochrance.cz

www.facebook.com/verejny.ochrance.prav

www.twitter.com/ochranceprav

POSLÁNÍ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV

Tato zpráva pojednává pouze o činnosti ochránce v roli monitorovacího orgánu pro Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením, jímž se ochránce stal 1. ledna 2018. Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, však svěřuje ochránci další, širší oprávnění.

Již od roku 2001 ochránce chrání osoby před nezákonným či jinak nesprávným jednáním nebo nečinností správních úřadů a dalších institucí. Tehdy má právo nahlížet do úředních či soudních spisů, žádat úřady o vysvětlení a může bez ohlášení provádět místní šetření. Shledá-li pochybení úřadu a nepodaří se mu dosáhnout nápravy, může informovat nadřízený úřad či veřejnost.

Od roku 2006 ochránce plní úkoly národního preventivního mechanismu podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Systematicky navštěvuje zařízení, v nichž se nacházejí osoby omezené na svobodu, a to jak z moci úřední, tak v důsledku závislosti na poskytované péči. Cílem návštěv je posílit ochranu před špatným zacházením. Svá zjištění a doporučení ochránce zobecňuje v souhrnných zprávách z návštěv a na jejich základě formuluje standardy zacházení. Návrhy na zlepšení zjištěného stavu a odstranění případného špatného zacházení ochránce směřuje jak k samotným zařízením a jejich zřizovatelům, tak k ústředním orgánům státní správy.

V roce 2009 se ochránce stal národním orgánem pro rovné zacházení a ochranu před diskriminací (equality body) v souladu s právem Evropské unie. Přispívá tedy k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor. Poskytuje pomoc obětem diskriminace, provádí výzkumy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací a zajišťuje mezinárodní výměnu dostupných informací o rovném zacházení.

Od roku 2011 ochránce rovněž sleduje zajištění cizinců a výkon správního vyhoštění.

Ke zvláštním oprávněním ochránce patří právo podávat Ústavnímu soudu návrhy na zrušení podzákonných právních předpisů, právo vedlejšího účastenství před Ústavním soudem v řízení o zrušení zákona či jeho části, právo podat správní žalobu k ochraně veřejného zájmu či návrh na zahájení kárného řízení s předsedou či místopředsedou soudu. Ochránce také může doporučit vládě přijmout, změnit či zrušit zákon.

Ochránce je nezávislý a nestranný, z výkonu své funkce je odpovědný Poslanecké sněmovně, která ho zvolila. Má jednoho voleného zástupce, kterého může pověřit výkonem části své působnosti. Se svými poznatky ochránce průběžně seznamuje veřejnost prostřednictvím médií, internetu, sociálních sítí, odborných seminářů, kulatých stolů a konferencí. Nej důležitější zjištění a doporučení shrnuje zpráva o činnosti veřejného ochránce práv předkládaná každoročně Poslanecké sněmovně.

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

ÚVODNÍ SLOVO

Od 1. ledna 2018 se stal veřejný ochránce práv monitorovacím orgánem podle Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Česká republika tím dostala své povinnosti plynoucí z ratifikace Úmluvy v roce 2009 zřídit nezávislý orgán, který by se systematicky zabýval právy lidí s postižením.

Tato zpráva shrnuje první rok naší činnosti v této oblasti a připravili jsme ji s cílem informovat o tématech, na něž jsme se zaměřili, o prvních zjištěních a také o osvětových aktivitách, které k fungování monitorovacích orgánů neodmyslitelně patří.

Mnoha problémy a aspekty života lidí se zdravotním postižením se ochránce zabýval už dříve v rámci své dosavadní působnosti, ať už jde o problematiku invalidních důchodů, příspěvku na péči, bezbariérovosti staveb aj. ve vztahu k činnosti státní správy, o ochranu lidí s postižením před diskriminací, nebo o prevenci špatného zacházení v zařízeních, v nichž jsou lidé s postižením nějakým způsobem omezeni na svobodě. Monitorování podle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením však představuje systematický přístup k problémům lidí s postižením a hledání komplexních řešení.

Identifikovat nejzávažnější systémové problémy bychom nedokázali bez aktivního zapojení samotných lidí se zdravotním postižením. Nejenže jsme navázali spolupráci s řadou neziskových organizací věnujících se právům lidí s postižením, ale především ochránkyně jmenovala svůj poradní orgán. Jeho členy jsou lidé s postižením a lidé, kteří se právům osob s postižením dlouhodobě věnují. Prvořadým úkolem poradního orgánu je přinášet „z terénu“ náměty a poznatky, z nichž budeme vycházet při provádění výzkumů, formulování doporučení, v rámci připomínkování právních předpisů a v neposlední řadě i v osvětové činnosti.

Už první zjištění a mnohdy zatím jen dílčí výsledky zahájených výzkumů dokládají, že práva lidí s postižením zůstávala léta stranou pozornosti společnosti. Chybí služby a nejrůznější podpůrná opatření, která by lidem s postižením umožnila plné zapojení do společnosti, ale především je třeba postupně měnit pohled společnosti na lidi s postižením, zbavovat se stereotypů a předsudků.

Jsme sice na začátku a první rok systematické činnosti v oblasti práv lidí s postižením přirozeně nemohl přinést viditelné změny. Považuji ale za důležité, že se v České republice s touto činností začalo, že se postupně nastolují témata, diskutuje se o nich a je šance, že se pohled na práva lidí se zdravotním postižením pomalu začne měnit. Věřím, že i tato zpráva k tomu přispěje.

Anna Šabatová
veřejná ochránkyně práv

1. Základní přehled

Od roku 2018 monitorujeme, jak jsou naplňována práva zakotvená Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením. Za tímto účelem provádíme výzkumná šetření a formulujeme doporučení. Přitom spolupracujeme přímo s lidmi s postižením, neziskovými organizacemi a také s poradním orgánem. Informujeme Výbor OSN pro práva lidí s postižením o stavu dodržování Úmluvy. K našim činnostem patří také různé osvětové aktivity zaměřené nejen na lidi s postižením, ale širokou veřejnost. Kromě monitorování se zabýváme také individuálními stížnostmi a šetřením výkonu veřejného opatrovnictví, kdy je opatrovníkem obec.

V uplynulém období jsme:

➔ zvyšovali povědomí o právech lidí s postižením formou přednášek, seminářů, videí, článků, sociálních sítí

Hlavní činnosti

»»»»»»»»»» 2. Poradní orgán

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (dále jen „Úmluva“) předpokládá, že jejího monitorování se přímo účastní i lidé s postižením. Ochrádkyně proto za tímto účelem zřídila poradní orgán složený z lidí se zdravotním postižením nebo hájících práva lidí s postižením.

Poradní orgán má celkem 11 členů a členek. Jejich výběr proběhl na základě nominací široké veřejnosti. Ochrádkyně vybírala z celkem 101 nominovaných. Funkční období členů a členek poradního orgánu je shodné s funkčním obdobím veřejného ochránce práv.

Ochrádkyně jmenovala svůj poradní orgán v tomto složení:

1. Ivana Recmanová

Ivana Recmanová vystudovala moderní jazyky na University College v Londýně v rámci bakalářského studia, poté pokračovala v rámci magisterského studia studiem lingvistiky a kybernetiky na Univerzitě

Palackého v Olomouci. Během studia byla členkou samosprávných orgánů pro studenty a studentky s postižením a v organizacích zabývajících se problematikou LGBTI. V současné době pracuje v oblasti informačních technologií a jako překladatelka a publicistka. Problematicou práv lidí s postižením se zabývá dlouhodobě, přičemž se podrobněji věnuje například způsobu, jakým jsou lidé se zdravotním postižením zobrazováni v médiích, či problematice žen se zdravotním postižením.

2. Pavlína Spilková

Pavlína Spilková je prezidentkou Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel (ASNEP), která funguje jako servisní organizace zastřešující subjekty pracující ve prospěch lidí se sluchovým postižením nebo jejich rodičů. Než se stala prezidentkou ASNEP, aktivně vypomáhala v různých neziskových organizacích. Díky této aktivitě a zejména vlastnímu prožitku má s problematikou ochrany práv osob se zdravotním postižením sama bohaté zkušenosti.

3. Agáta Zajíčková

Agáta Zajíčková pracuje 8 let v neziskové organizaci Fokus, která podporuje lidi s duševním onemocněním. Je zastánkyní reformy psychiatrické péče a aktivně sleduje dění okolo ní. Za dobu své praxe se zdokonaľovala v komunikačních dovednostech, trpělivosti, učila se naslouchat svým klientům, naučila se přistupovat k lidem bez předsudků, začala se orientovat v sociální sféře, i když jejím původním studijním zaměřením je pedagogika. Ráda by využila svých zkušeností ve prospěch osob s postižením s důrazem na duševní onemocnění.

hájí práva a zájmy lidí po poranění míchy, kteří používají vozík, připomínkuje návrhy právních předpisů ve zdravotní a sociální oblasti, zasazuje se o zkvalitnění systému péče pro lidi se zdravotním postižením. Každý den se seznamuje s novými osobními zkušenostmi klientů, jejich podněty a připomínkami k problematickým oblastem. Inspiraci získává i díky svým zahraničním stážím a dlouhodobé spolupráci se spírálními asociacemi z řady evropských zemí. Její práce byla oceněna Výborem dobré vůle (Cena Olgy Havlové) a Senátem České republiky (stříbrná medaile).

4. Alena Jančíková

Alena Jančíková je ředitelkou České asociace paraplegiků (CZEPA), která poskytuje odborné poradenství,

5. Jan Uherka

Jan Uherka se práci pro lidi se zdravotním postižením věnuje dlouhodobě, přičemž osobní motivací pro práci ve prospěch lidí se zdravotním postižením je zdravotní stav jeho nejmladšího syna, který prodělal mozkovou

obru. Byl činný jako místopředseda Národní rady osob se zdravotním postižením ČR a též jako člen Vládního výboru pro osoby se zdravotním postižením. Současně pracoval v odborném týmu pro problematiku autismu ustanoveném při Úřadu vlády. Je i předsedou spolku, který podporuje rovné příležitosti pro osoby se zdravotním postižením a brání jejich práva. Za léta své práce pro osoby se zdravotním postižením získal řadu zkušeností, které dodnes využívá. Pan Uherka ukončil činnost v poradním orgánu v únoru 2019. Na jeho místo jmenovala ombudsmanka Jiřího Vencle.

Jiří Vencle

Jiří Vencle se problematice práv lidí s postižením věnuje dlouhodobě, a to jak v pracovním, tak v soukromém životě. V minulosti působil ve Svazu invalidů v České republice, v letech 2001 - 2006 vykonával funkci kancléře (ředitele organizace) Národní rady osob se zdravotním postižením (dále jen NRZP), od roku 2007 - 2018 vykonával funkci ředitele regionálního odboru NRZP ČR, od roku 2012 je místopředsedou NRZP ČR a členem Vládního výboru pro zdravotně postižené občany. V roce 2002 založil Asociaci poraden pro osoby se zdravotním postižením ČR. Problematicou práv lidí se postižením se zabývá i na mezinárodní úrovni. Je předsedou správních rad 8 neziskových organizací, které se věnují poskytování služeb lidem s postižením.

6. Jiří Černý

Jiří Černý se dlouhodobě zasazuje o práva osob se zdravotním postižením. Je právníkem a doktorandem Katedry pracovního práva a práva sociálního zabezpečení Právnické fakulty Univerzity Karlovy. V připravované disertační práci se zaměřuje na analýzu a návrhy změn české právní úpravy zaměstnávání osob se zdravotním postižením a související otázky. Nyní se věnuje založení vlastní poradenské platformy na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením a pracuje na osvětové kampani pro širokou veřejnost o správném přístupu k lidem s handicapem.

7. Pavla Baxová

K sociálním službám se dostala, jako mnoho jiných matek dětí se zdravotním postižením, po narození druhého syna Tomáše. V sociálních službách pracuje od roku 1994, od roku 2000 jako ředitelka organizace Rytmus. Rytmus je organizace, která vznikla proto, aby hájila práva lidí s mentálním postižením a vytvářela pro ně příležitosti umožňující jejich začleňování do života společnosti. Pavla Baxová je aktivní zejména v oblasti čl. 24 Úmluvy, kdy organizuje přímou podporu ve třídách běžných škol, kde je začleněno dítě s mentálním postižením, podílí se lektorsky na kurzech pro asistenty pedagoga, i na kurzech pro rodiče dětí s postižením. Dále ji zajímá i čl. 19 Úmluvy ve vztahu k deinstitucionalizaci a právu na nezávislý život s podporou.

8. Camille Latimier + Marek Richter

Marek Richter má mentální postižení a členem Společnosti pro podporu lidí s mentálním postižením je již téměř 30 let. Absolvoval zvláštní školu. Má za sebou také účast v kurzech Snadno srozumitelné informace a Letní škola sociálních dovedností. Jako člověk s mentálním postižením má zkušenosti např. s tím, jak je obtížné najít a udržet si zaměstnání.

Camille Latimier má za sebou cca 10 let praxe s osobami s mentálním postižením, a to jak na národní úrovni, tak i na evropské úrovni. Je odbornicí v oblasti svéprávnosti a podpory při rozhodování, zaměřuje se na práva dětí, přístupnost a přístup ke zdraví. V současné době je ředitelkou Společnosti pro podporu lidí s mentálním postižením, podporující lidi s mentálním postižením a jejich blízké.

V rámci poradního orgánu mají Camille Latimier a Marek Richter společný hlas.

9. Helena Plachá

Více než 25 let se věnuje problematice lidí se zdravotním postižením a působí jako ředitelka chráněných dílen a chráněného bydlení. Současně je členkou Asociace zaměstnavatelů zdravotně postižených ČR (AZZP ČR), kde vykonává funkci předsedkyně kontrolní

komise. Dále je členkou Asociace pracovní rehabilitace ČR, Asociace poskytovatelů sociálních služeb a Profesního svazu sociálních pracovníků. Z titulu členství v AZZP ČR se zúčastňuje řady jednání s politiky na všech úrovních – zejména v Parlamentu ČR, kde se několik let ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí snaží prosazovat různé legislativní návrhy ve prospěch lidí s postižením.

10. Milena Urbanová

Po narození syna s poruchou autistického spektra se začala aktivně zapojovat do různých aktivit ve prospěch lidí s postižením. Je členkou pracovní skupiny pro záležitosti osob se zdravotním postižením působící v rámci Jihočeského kraje, podílela se na založení komunitního spolku Autisté jihu a poté v roce 2014 založila obecně prospěšnou společnost Auticentrum, o. p. s., jejíž je současně ředitelkou. Tato společnost poskytuje sociální služby lidem s autismem. Prosazuje komunitní poskytování sociálních služeb a úlohu komunit vidí jako jednu z nejdůležitějších věcí pro každodenní život lidí s postižením. V rámci poradního orgánu se chce zasazovat o osvětu problematiky lidí s postižením, o systémové řešení této problematiky napříč všemi oblastmi od rané péče, vzdělávání, sociálních služeb, zdravotnictví až po zaměstnávání. Důležitý je pro ni nezávislý způsob života a zapojení lidí s postižením do společnosti (čl. 19 Úmluvy).

11. Petr Špaček

V oblasti sociálních služeb se pohybuje od roku 2000, pracoval zejména s lidmi s mentálním postižením a s poruchami autistického spektra. Od roku 2011 je zaměstnán v neziskové organizaci Fokus, která pomáhá lidem s duševním onemocněním, kde je nyní vedoucím služby sociální rehabilitace – Tým podpory zaměstnávání. Hlavní náplní jeho práce je podpora lidí s duševním onemocněním v nalezení práce. Kromě konkrétní pomoci jednotlivým lidem se zajímá o destigmatizaci (nejen) lidí s duševním onemocněním, osvětu mezi zaměstnavateli a změny v systému zaměstnávání lidí se zdravotním znevýhodněním.

Hlavním úkolem poradního orgánu je:

- získávat podněty od osob se zdravotním postižením, organizací hájících jejich práva a od pečujících osob pro další činnost ochránce,
- stanovovat priority a systémová témata, která je třeba v oblasti ochrany práv osob se zdravotním postižením řešit,

- podílet se na připomínkování právních předpisů ochráncem a zaujímat stanoviska ke strategickým dokumentům ochránce týkajícím se práv lidí se zdravotním postižením,
- zajišťovat informovanost lidí se zdravotním postižením, organizací hájících jejich práva a široké veřejnosti o činnost ochránce v oblasti monitorování.

V roce 2018 se poradní orgán zabýval otázkami dostupnosti sociálních a zdravotních služeb, problematikou výkonu volebního práva u lidí s postižením, zejména pak lidí s omezenou svéprávností. Společně jsme začali pracovat na problematice komunikace, mediální prezentace a používání vhodné terminologie ve vztahu k lidem se zdravotním postižením. Na jednom z jednání poradního orgánu byla otevřena otázka zaměstnávání a vzdělávání lidí s postižením. Členové a členky poradního orgánu také svými podněty přispěli k vytvoření seznamu otázek, které jsme adresovali Výboru OSN pro práva lidí se zdravotním postižením.

Poradní orgán se v roce 2018 sešel celkem čtyřikrát.

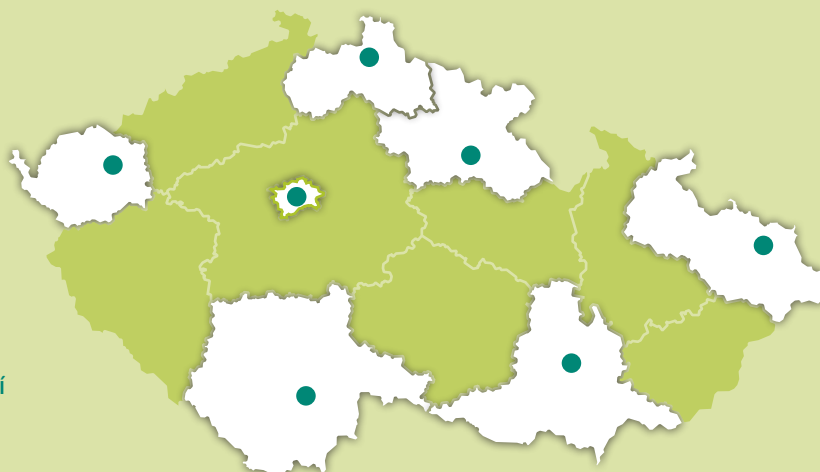
Regionální setkání

Jedním z prvních kroků v rámci nové působnosti bylo setkání s lidmi se zdravotním postižením. Na začátku roku 2018 jsme uspořádali ve spolupráci s krajskými úřady 7 regionálních setkání, na nichž jsme představili aktivity v oblasti monitorování práv lidí s postižením, sbírali podněty pro další činnost a také nominace na

členy poradního orgánu. Všechna setkání byla tlumočena do znakového jazyka.

V regionech jsme se setkali s více než 400 aktivními lidmi se zdravotním postižením a sesbírali od nich podněty pro další monitorovací činnost.

Regionální setkání 2018

Brno – 80 lidí

České Budějovice – 50 lidí

Hradec Králové – 50 lidí

Karlovy Vary – 35 lidí

Liberec – 55 lidí

Ostrava – 60 lidí

Praha – 80 lidí

»»»»»»»»»» 3. Spolupráce s organizacemi lidí se zdravotním postižením

V průběhu roku 2018 jsme oslovili 358 organizací zabývajících se právy osob se zdravotním postižením. Naším cílem bylo zjistit, které z těchto organizací splňují požadavky Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením na tzv. Disabled Persons' Organizations. Podle těchto požadavků musí jít o organizace osob se zdravotním postižením, které respektují principy Úmluvy, jsou vedeny, řízeny či spravovány lidmi s postižením a jejichž většina členů může být považována za lidi s postižením. Prostřednictvím dotazníku jsme také zjišťovali, které z těchto organizací chtějí být zapojeny do naší činnosti, a to jak pasivně, tak i aktivně.

Zájem zapojit se do činnosti ochránce projevilo celkem 60 organizací. Abychom je mohli pravidelně informovat o tom, čím se aktuálně zabýváme a na jaká témata se zaměřujeme, začali jsme vydávat elektronický bulletin, který rovněž slouží jako pozvánka na různé akce.

Aliance 12

Jsme členy ALIANCE 12, neformálního seskupení organizací a osob podporujícího implementaci článku 12 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Na setkáních v roce 2018 jsme se společně věnovali bezpečí při podpoře v rozhodování. Diskutovali jsme například o možnostech kontroly opatrovníků, podpůrců a zástupců člena domácnosti, o možných střetech zájmů nebo také o roli soudu při ochraně lidí s postižením před zneužitím.

»»»»»» 4. Spolupráce s Výborem OSN pro práva osob se zdravotním postižením

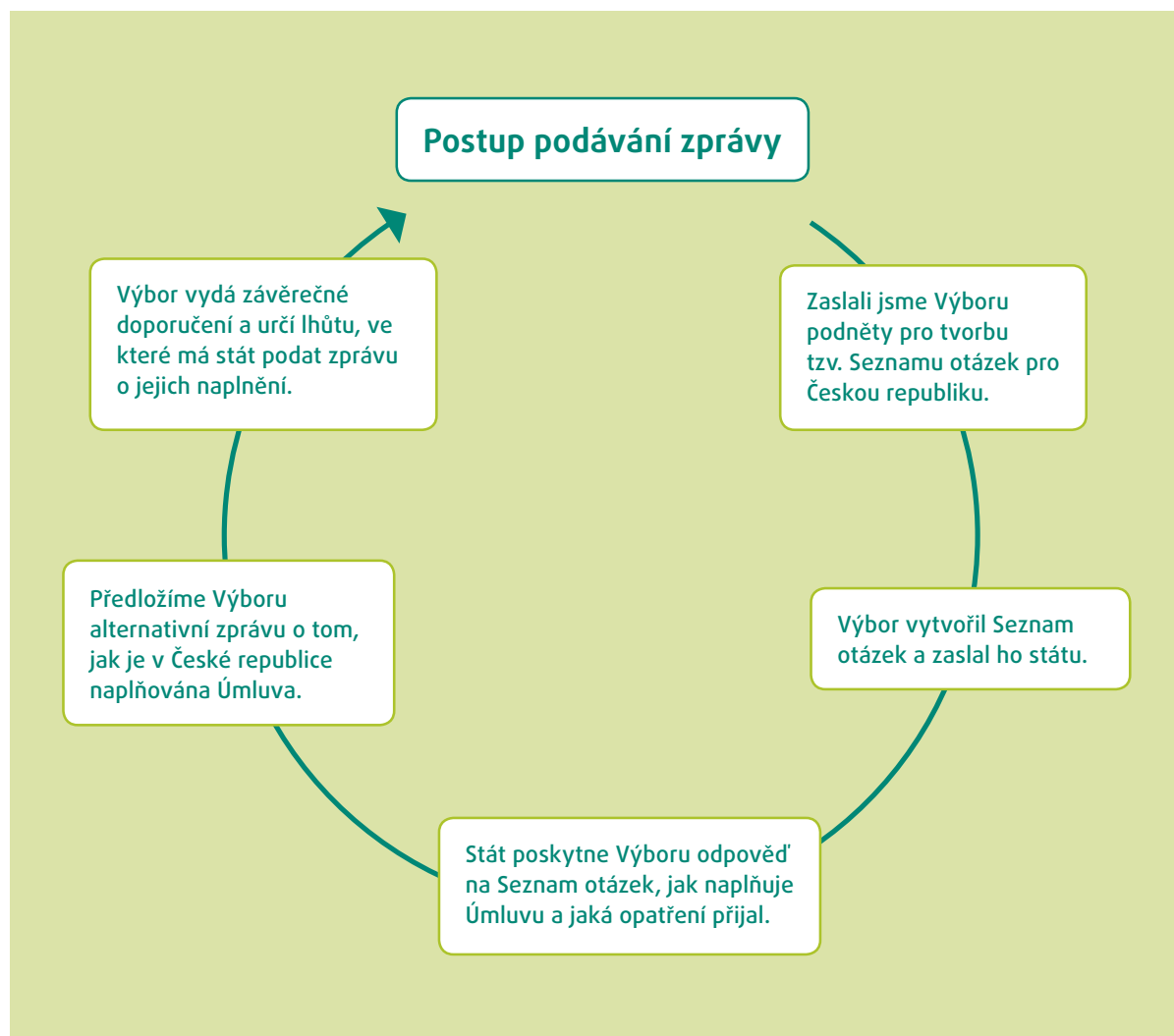
Jedním z našich úkolů plynoucích z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením je také spolupráce s Výborem OSN pro práva osob se zdravotním postižením (dále jen „Výbor“).

Výbor je oprávněn přijímat a přezkoumávat zprávy smluvních států o opatřeních přijatých za účelem plnění závazků, které z Úmluvy vyplývají. Aby mohl Výbor vykonávat svou pravomoc řádně, potřebuje získávat informace také od subjektů, které provádějí monitorování na vnitrostátní úrovni.

Na základě vlastních poznatků a také ve spolupráci s organizacemi lidí se zdravotním postižením jsme vytvořili seznam podnětů a zaslali ho Výboru. Jde o přehled témat a problémů, které považujeme v oblasti práv lidí se zdravotním postižením v České republice za důležité. Současně jsme formulovali konkrétní otázky, které by mohl Výbor České republiky položit.

Upozornili jsme Výbor například na to, že v oblasti přístupnosti neexistují veřejně dostupné informace o přístupnosti veřejných budov a služeb. Stejně tak není v praxi dodržován a především vymáhán zákonem stanovený minimální standard přístupnosti pro nově vznikající budovy. Český právní řád rovněž výslovně neupravuje status ani podmínky výcviku psů určených pro doprovod osob se zdravotním postižením a přístupová práva pro osoby v doprovodu psa se speciálním výcvikem jsou řešena pouze kusým způsobem.

V návaznosti na čl. 12 Úmluvy, který garantuje plnou svéprávnost lidí s postižením, jsme zdůraznili, že Česká republika stále umožňuje omezení svéprávnosti. To je navíc ze strany soudů využíváno výrazně častěji než dříve, méně omezující podpůrná opatření, jako je zastoupení členem domácnosti nebo nápomoc při rozhodování.

Výboru jsme rovněž navrhli, aby ověřil, jakým způsobem hodlá Česká republika zajistit faktickou dostupnost nejrůznějších sociálních služeb (zejména služeb terénních a ambulantních), včetně odpovídajícího financování, tak, aby lidé s postižením mohli vést co nejsamostatnější život mimo instituce a ústavy.

V oblasti vzdělávání jsme například jako jeden z nedostatků označili situaci, kdy není dořešeno, kdo by měl ve školách provádět úkony zdravotní péče, např. podávání léků, inzulinu aj. Není tak dostatečně zajištěna ochrana zdraví a bezpečnosti žáků s postižením nebo zdravotním znevýhodněním.

Upozornili jsme například také na dlouhodobý personální nedostatek lékařské posudkové služby a nedostatek tlumočnicků do českého znakového jazyka.

Výbor může naše podněty zohlednit při tvorbě tzv. Seznamu otázek (List of Issues), kterými se bude dotazovat vlády České republiky, jak naplňuje Úmluvu a jaká

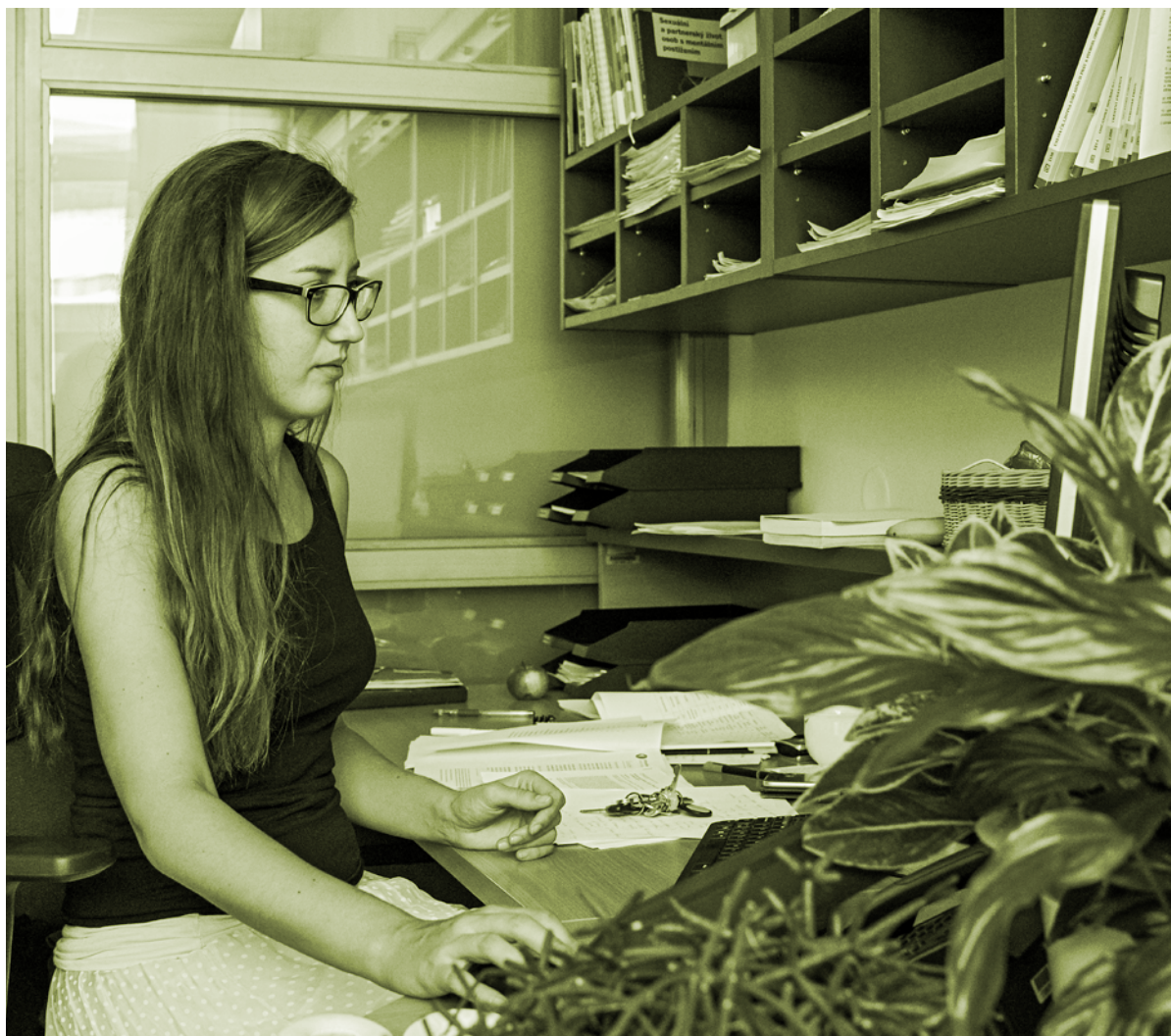
konkrétní opatření k tomu přijala. Česká republika je pak povinná vypracovat na základě Seznamu otázek písemnou zprávu a předložit ji Výboru. Výbor může následně vydat doporučení, co by Česká republika měla změnit.

 Podněty pro seznam otázek

Zapojili jsme se také do přípravy Všeobecného komentáře k čl. 5 Rovnost a diskriminace Úmluvy. Výboru jsme zaslali připomínky k jím navrhovanému znění.

Doporučili jsme:

— Jasně vymezit povinnost států k zajištění účinného právního poradenství a právní pomoci, včetně bezplatné právní pomoci pro oběti diskriminace z důvodu zdravotního postižení, založené na respektu k jejich přáním a preferencím.

- Zdůraznit absolutní zákaz omezení procesní způsobilosti nebo procesních práv v oblasti ochrany před diskriminací.
 - Doporučit státům zavedení institutu žaloby ve veřejném zájmu (actio popularis) pro případy diskriminace nejzranitelnějších skupin osob.
 - Blíže vymezit účel sankcí uložených v případě prokázané diskriminace, resp. navrhnout demonstrační výčet těchto sankcí.
 - Podrobněji definovat test nepřiměřeného zatížení (undue burden) při naplňování povinnosti poskytnout přiměřené úpravy.
- Všechny naše připomínky byly akceptovány a zapracovány do konečné verze komentáře.

[Všeobecný komentář](#) k čl. 5 Úmluvy

»»»»»»»»»» 5. Výzkumná činnost

”

Každý má právo na zajištění sociálních služeb odpovídajících jeho potřebám a umožňujících život v běžném prostředí.

“

Výzkum dostupnosti sociálních služeb pro děti a dospělé s poruchou autistického spektra a významnými problémy v chování

Prostřednictvím výzkumu jsme mapovali dostupnost sociálních služeb pro děti a dospělé s poruchou autistického spektra, jejichž postižení je současně doprovázeno výraznými problémy v chování. Oslovili jsme poskytovatele sociálních služeb, školská zařízení, psychiatrické nemocnice a také kraje. Na základě kazuistiky jsme zjišťovali, zda a jakou formou mohou zajistit podporu popsaným zájemcům o sociální službu. Současně jsme také mapovali překážky, které brání tomu, aby lidé s poruchou autistického spektra využívali odpovídající sociální služby.

Z výzkumu vyplynulo:

- dostupnost sociálních služeb v jednotlivých krajích se různí;
- některé typy potřebných služeb nebyly v některých krajích v době šetření vůbec k dispozici;
- střednědobé plány vytvářené kraji jsou mnohdy příliš abstraktní a neodrážejí skutečnou poptávku a potřebu služeb;

- dostupnost sociálních služeb je v rukou samosprávy a stát nemá přímé nástroje, aby zajistil naplňování povinností plynoucích z Úmluvy o právech osob s postižením;
- situace rodin není řešena komplexně.

Doporučili jsme proto mimo jiné:

- vytvořit nástroj umožňující Ministerstvu práce a sociálních věcí přímo ovlivnit dostupnost sociálních služeb, která je v tuto chvíli v rukou samosprávy;
- zapojit do plánování sociálních služeb všechny, kdo mají informace o aktuální poptávce, včetně samotných klientů a jejich rodin;
- zohlednit finanční náročnost specifických sociálních služeb při přidělování dotací;
- proškolení sociální pracovníky obecních úřadů, aby se zaměřili na celkové řešení situace rodiny.

Výzkum a doporučení ochránce:
sp. zn. 45/2018/OZP

V návaznosti na výzkum jsme vydali informační leták s vysvětlením a radami pro řešení situací v nejrůznějších oblastech života rodiny se členem s PAS, počínaje diagnostikou dítěte, vzděláním, příspěvkem na péči, hledáním lékaře až po pracovníprávní otázky. Do přípravy tohoto informačního materiálu se zapojily také neziskové organizace a rodiny.

 Leták Rodiny dětí s PAS

Otázkou dostupnosti sociálních služeb se zabýval také Ústavní soud, který říká:

ÚSTAVNÍ SOUD

„Osoby se zdravotním postižením nacházející se v nepříznivé sociální situaci mají veřejné subjektivní právo na dostupnost vhodných služeb sociální péče...Toto právo je pod ochranou soudní moci a lze je uplatnit v řízení před soudem.“

Nález Ústavního soudu I. ÚS 2637/2017 ze dne 23. ledna 2018

Výzkum dostupnosti zubní péče pro lidi s mentálním postižením a lidi s poruchou autistického spektra

Společně s odborem rovného zacházení jsme realizovali výzkum zaměřený na poskytování zubní péče v celkové anestezii lidem s mentálním postižením a poruchami autistického spektra.

Zjistili jsme, že děti i dospělí s mentálním postižením a poruchami autistického spektra, kteří musejí z důvodu postižení podstoupit ošetření zubů v celkové anestezii, čekají na výkon průměrně čtyři měsíce, v některých regionech však i déle než rok. Jednotlivá pracoviště také uplatňují různá kritéria pro takové ošetření a liší se i úhrady za ošetření. Dále jsme zjistili, že až na výjimky si pacienti oficiálně nestěžují na délku čekacích dob či jiné aspekty poskytování péče na oslovených pracovištích a že neexistuje ucelený systém vzdělávání zubních lékařů o speciálních potřebách pacientů s mentálním postižením či poruchami autistického spektra při poskytování péče.

Na základě výsledků výzkumu jsme formulovali soubor doporučení pro ústřední orgány státní správy,

Českou stomatologickou komoru, zdravotní pojišťovny a další klíčové subjekty.

V návaznosti na výzkum jsme uspořádali kulatý stůl a diskutovali o jednotlivých doporučeních s jejich adresáty. Ze společného jednání vyplynulo následující:

- Je potřeba vymezit specializovaná pracoviště, která budou poskytovat ošetření zubních kazů v celkové anestezii.
- Ministerstvo zdravotnictví přislíbilo, že vytvoří postupy pro poskytování zubní péče lidem s postižením.
- Ministerstvo zdravotnictví bude iniciovat zpřesnění pravidel pro úhradu těchto úkonů ze zdravotního pojištění.
- Zdravotní pojišťovny informovaly, že se rozhodly navýšit zubním lékařům a nemocnicím úhrady za ošetření lidí s postižením.

Ještě před zahájením kulatého stolu obdržela ombudsmanka písemné sdělení od prezidenta České stomatologické komory (ČSK) doc. MUDr. Romana Šmuclera k opatřením, na kterých se dohodla ČSK se zdravotními pojišťovnami. Jejich účelem je zajistit, aby většinu dětí, ať už s mentálním postižením, poruchou autistického spektra, či úzkostných dětí, bylo možné ošetřit přímo v ordinaci v tzv. sedaci pomocí ambulantně podaných léků. Tento úkon by měl být nově hrazen ze zdravotního pojištění. Dále ČSK vede se zdravotními

pojišťovnami jednání o vytvoření sítě zařízení, ve kterých se bude provádět tzv. jednodenní chirurgie v oboru zubní péče.

Opatření by měla zlepšit dostupnost zubní péče pro lidi s mentálním postižením a poruchami autistického spektra.

 [Výzkum](#) ochránce: sp. zn. 51/2017/DIS

Výzkum přístupnosti vlakové přepravy pro lidi používající vozík

Prostřednictvím výzkumu jsme ověřovali, jestli jsou dostatečné podmínky pro vlakovou přepravu lidí používající vozík. Zaměřili jsme se jednak na to, jak jsou přístupné stavby vlakové přepravy (nádraží, zastávky), a dále jsme se zajímali o to, jak jsou přístupné vlakové soupravy jednotlivých přepravců působících v České republice, konkrétně pak, jestli jsou dveře vlakových souprav dostatečně široké pro elektrický vozík.

Zjistili jsme, že:

- Pouze přibližně jedna šestina z celkového počtu nástupišť v železničních stanicích/zastávkách je pro lidi používající vozík alespoň částečně fyzicky přístupná.
- Pouze přibližně jedna pětina z celkového počtu budov v železničních stanicích/zastávkách je pro lidi používající vozík alespoň částečně fyzicky přístupná.
- Poskytovatelé železniční přepravy na území České republiky umožňují ve většině případů uzpůsobením vozů přepravu lidí používajících elektrický vozík. Pouze jeden přepravce nikoliv.

- Chybí právní nástroj, který by umožnil účinné vynucení zpřístupnění vozů registrovaných a schválených před 1. červencem 2008
- Při poskytování informací o možnostech přepravy lidí používajících vozík, nejsou přepravci dostatečně citliví v rámci používané terminologie.

Směrem k Ministerstvu dopravy, drážnímu úřadu a přepravcům jsme formulovali doporučení pro celkové zlepšení situace. Chceme, aby:

- byla omezena povinnost objednávat si přepravu s vozíkem předem,
- byla posílena informovanost cestujících s postižením o jejich právech,
- bylo zavedeno vynutitelné opatření k přístupnosti vlaků vyrobených před 1. červencem 2008,
- byla zajištěna přístupnost v menších městech a venkovských oblastech,
- všechny subjekty používaly citlivější jazyk a terminologii směrem k lidem s postižením.

Výkon volebního práva lidí s postižením

V návaznosti na komunální volby do zastupitelstev obcí jsme v říjnu 2018 zjišťovali, jestli volili i klienti a klientky pobytových sociálních služeb, zejména pak ti, kteří jsou omezeni ve svéprávnosti. Navštívili jsme celkem 7 domovů pro osoby se zdravotním postižením, hovořili jsme s pracovníky zařízení, klienty a studovali dokumentaci.

Zjistili jsme, že:

- někteří klienti nemohli volit, i když nejsou ve volebním právu omezeni,
- někdy naopak volili klienti, kteří v oblasti volebního práva omezeni jsou,
- některá zařízení klienty cíleně o volbách neinformují,

Omezení svéprávnosti neznamena automaticky nemožnost volit. Omezení volebního práva musí být přímo uvedeno v rozsudku soudu, kterým se omezuje svéprávnost. Pokud rozsudek o omezení volebního práva nemluví, člověk volit může.

Lidé s postižením mají právo projevit svou sociální autonomii a naplnit právo podílet se na politickém a veřejném životě.

- sociální pracovníci se obtížně orientují v rozsudcích o omezení svéprávnosti,
- zařízení nemají vytvořeny postupy a metodické materiály zaměřené na realizaci volebního práva,
- seznamy voličů neodpovídají aktuální právní úpravě a terminologii omezování svéprávnosti.

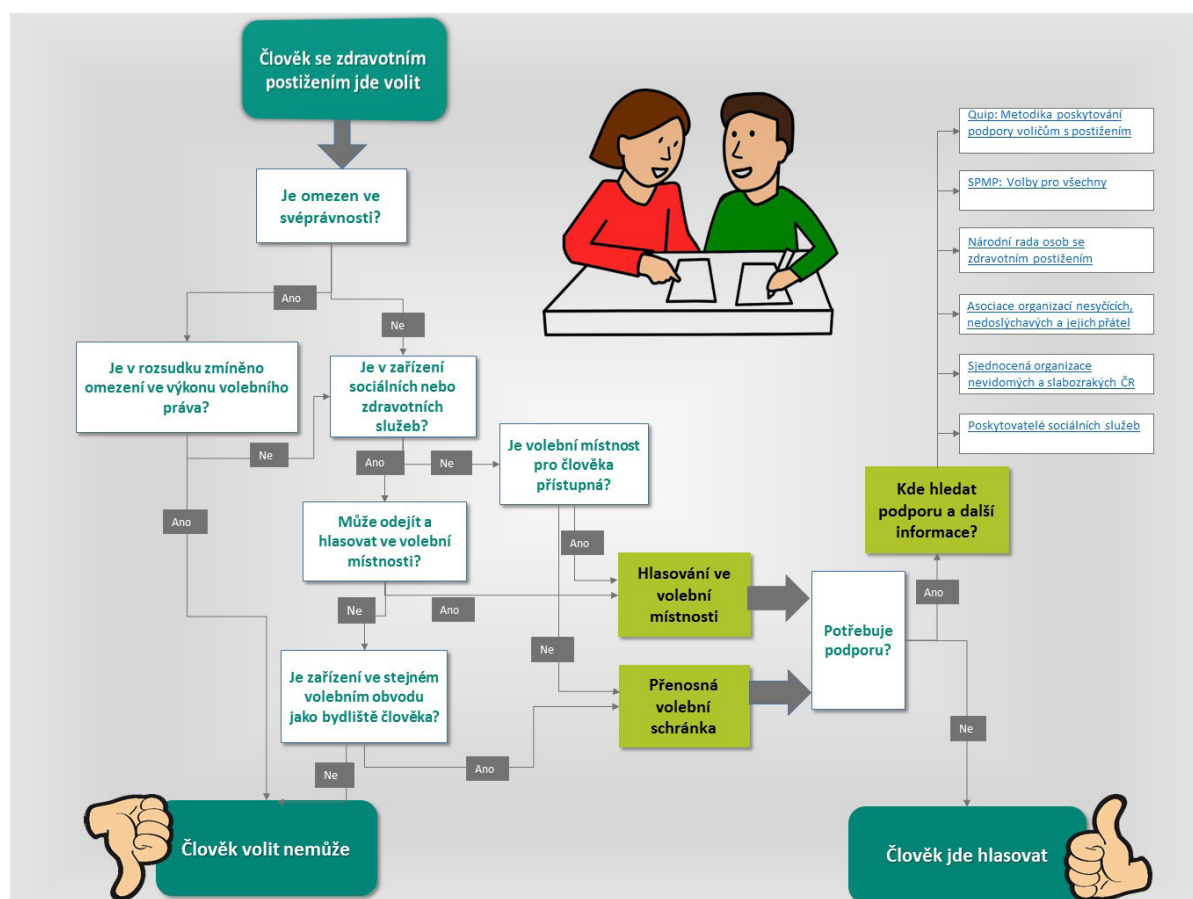
Veškerá zjištění, doporučení a také metodické materiály k problematice realizace volebního práva vydáme v souhrnné zprávě v průběhu roku 2019.

Ještě před volbami do zastupitelstev obcí jsme vytvořili informační materiál vysvětlující, jak mohou volit lidé se zdravotním postižením žijící v pobytových sociálních službách.

Aktualita ze dne 2. 10. 2018

V návaznosti na zjištění z návštěv zařízení jsme uspořádali kulatý stůl, na němž měli možnost diskutovat o doporučeních ochránkyně nejen zástupci navštěvovaných zařízení, ale také Ministerstva vnitra, které odpovídá za realizaci voleb, a současně také zástupci Ministerstva práce a sociálních věcí, které má zajistit metodické vedení poskytovatelům sociálních služeb. V rámci kulatého stolu vystoupili i zástupci sociálních

služeb, které se podpoře ve výkonu volebního práva lidí s postižením věnují dlouhodobě. Na konkrétních případech ukázaly, jakým způsobem je možné posílit kompetence lidí s postižením v této oblasti.

Na Ministerstvo vnitra jsme na samostatném jednání apelovali, aby zajistilo přístupnost voleb pro všechny

skupiny lidí s postižením. Ministerstvo přislíbilo změnu a současně s námi v této věci zahájilo bližší spolupráci.

O potřebě odstranit bariéry, které brání lidem s postižením volit nebo volbu komplikují, jsme informovali na společném jednání také Svaz města a obcí.

Výzkum k problematice omezování svéprávnosti a dalších podpůrných opatření

Omezení svéprávnosti musí být krajním prostředkem ochrany.

Zahájili jsme výzkum zaměřený na kvalitu soudních rozhodnutí v oblasti omezení svéprávnosti a dalších podpůrných opatření.

V první fázi výzkumu jsme analyzovali celkem 190 rozsudků lidí žijících v pobytové sociální službě domov pro osoby se zdravotním postižením. Z předběžných výsledků vyplývá, že:

- institut omezení svéprávnosti je využíván nepoměrně častěji (90,5 % případů) než další podpůrná opatření, jako je zastoupení členem domácnosti, nápomoc při rozhodování, předběžné prohlášení (9,5 % případů).

Bez omezení svéprávnosti		18
Z toho:	Ustanovení opatrovníka bez omezení svéprávnosti	17
	Zastoupení členem domácnosti	1
	Nápomoc při rozhodování	0
Omezení svéprávnosti		172
Celkem		190

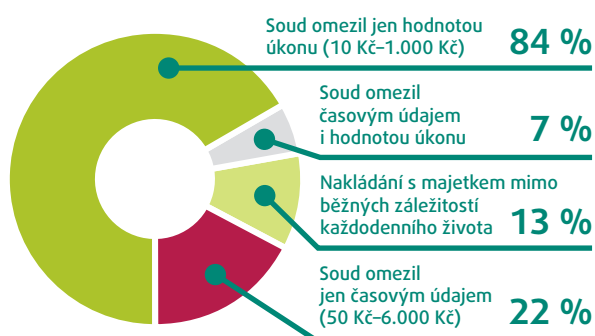
Tabulka č. 1: Volba podpůrného opatření

- Soudy často přistupují k tzv. souhrnnému omezení svéprávnosti. Nejčastěji používanou formulací v rozsudcích bylo „omezení ve všech oblastech kromě běžných záležitostí každodenního života.“ Takový rozsudek však odporuje zásadě uznání individuálních schopností a jedinečnosti člověka.
- V ostatních případech soudy nejčastěji rozhodovaly o omezení v oblasti nakládání s majetkem (104 případů), pořizování závětí a nakládání s dědictvím (91 případů), uzavírání manželství (88 případů), v pracovněprávní oblasti (86 případů), či omezení v oblasti výkonu volebního práva, ke kterému došlo v 62 případech, tedy téměř u třetiny všech posuzovaných rozsudků.
- Praxe jednotlivých soudů při stanovení částky pro samostatné nakládání se různí. Soudem určené částky se pohybovaly v rozmezí od 10 Kč za jeden

úkon či 50 Kč za měsíc až po sumu 6.000,- měsíčně. V případě nejnižších částek, lze důvodně pochybovat, že například 50 Kč měsíčně vystačí člověku na vyřízení běžných záležitostí každodenního života, a to i v případě, že je většina jeho potřeb zajištěna sociální službou.

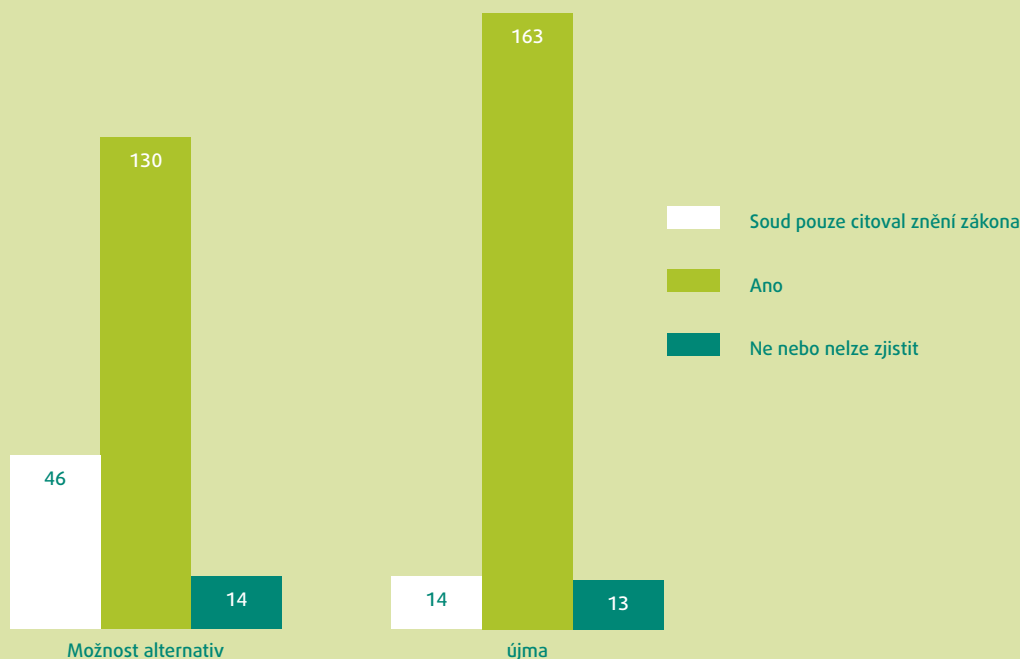
V další fázi výzkumu proběhne analýza rozsudků vyžádaných na okresních soudech. Kompletní výzkumnou zprávu vydáme v roce 2019.

Graf č. 1: Stanovení částky pro samostatné rozhodování

Při zkoumání kvality odůvodnění jednotlivých rozsudků jsme sledovali také to, zda soudy v řízení pečlivě zkoumaly nové podmínky pro omezení svéprávnosti a zohledňovaly, že k omezení svéprávnosti může dojít

Graf č. 2: Zkoumání možnosti alternativy k omezení svéprávnosti a konkrétní hrozící újmy

jen tehdy, když není možné aplikovat žádné jiné podpůrné opatření a pokud člověku hrozí v případě plné svéprávnosti konkrétní újma (viz § 55 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., Občanského zákoníku). Ve většině případů se k těmto podmínkám soudy vyjádřily, i když někdy šlo pouze o velmi formální přezkum. Asi

u čtvrtiny případů soud k možnosti využití alternativ pouze citoval zákonné ustanovení a konstatoval, že žádnou alternativu nelze využít. U zkoumání hrozící újmy vyšly výsledky o něco lépe, často však šlo o újmu čistě hypotetickou, bez podložení konkrétním rizikovým chováním posuzovaného člověka.

Zahájené výzkumy

Zahájili jsme **výzkum dostupnosti terénních a ambulantních sociálních služeb** pro rodiny s dětmi s postižením. Chceme zjistit, jestli podpora a rozvoj těchto služeb patří k prioritám státu a krajů a jak probíhá. Zajímáme se o to, jaké mají kraje nástroje, aby mohly uspokojit poptávku po sociální službě včas a odpovídajícím způsobem. Výzkum by měl ukázat, do jaké míry jsou naplňovány závazky vyplývající z článku 23 Úmluvy, ale rovněž také ze zákona o sociálních službách, kdy musí být potřebná podpora a péče zajištěna v co nejméně restriktivním prostředí a směřovat k maximálnímu rozvoji samostatnosti.

Dále jsme zahájili **výzkum k otázkám pracovní rehabilitace**. Mapujeme činnost odborných pracovních

skupin, které se podílejí na rozhodování o pracovní rehabilitaci. Zaměřujeme se na složení pracovní skupiny, způsob jejího ustanovení, způsob rozhodování, možnost zájemců o pracovní rehabilitaci účastnit se jednání pracovní skupiny. Mimo jiné chceme zjistit, jaký charakter a dopad mají závěry odborné skupiny na samotné rozhodnutí o poskytnutí pracovní rehabilitace konkrétnímu zájemci o pracovní rehabilitaci.

Zjišťujeme, jak **dostupné jsou azylové domy a noclehárny pro lidi s postižením**. Azylové domy a noclehárny jsou určeny pro osoby ohrožené ztrátou bydlení a čelící tak mimořádně nepříznivé životní situaci. V rámci této skupiny patří lidé se zdravotním postižením k nejvíce zranitelným a není tedy možné, aby byli

z těchto služeb vylučování, například z důvodu bariérovosti objektu. Rozhodli jsme se proto zahájit v této věci výzkum a zmapovat přístupnost sociálních služeb azylové domy a noclehárny osobám se zdravotním postižením, odhalit případné nejčastější bariéry pro jejich využití právě v návaznosti na zdravotní postižení, pochopit jejich mechanismy. Následnými doporučeními bychom chtěli přispět k odstranění překážek a ke zpřístupnění těchto služeb. Výzkum vychází z článku 28 Úmluvy.

Prověřujeme také, jak probíhá **zaměstnávání lidí s postižením ve veřejném sektoru**. V rámci zahájeného výzkumu nás mimo jiné zajímá způsob plnění zákonného podílu lidí s postižením, obsazování pracovních pozic a počet zaměstnanců a zaměstnankyň s postižením ve veřejném sektoru. Prostřednictvím výzkumu mapujeme nejen praxi u zaměstnavatelů, ale také zkušenosti zaměstnanců s postižením.

Všechny zahájené výzkumy budou dokončeny a publikovány do konce roku 2019.

»»»»»»»»»» 6. Osvětové aktivity

Jedním z našich hlavních úkolů na poli práv lidí se zdravotním postižením je osvětová činnost. V průběhu celého roku jsme pořádali nejrůznější akce s cílem upozornit na problémy každodenního života, kterým čelí lidé s postižením, informovat o jejich právech a posilovat tím jejich kompetence.

Světové dny

Světový den Downova syndromu

Světový den Downova syndromu je příležitostí, jak informovat širokou veřejnost o geneticky podmíněném postižení nazvaném Downův syndrom a potřebách lidí, kteří se s ním narodili. Společně s divadlem Aldente jsme uspořádali představení „Kdopak by se DS bál“ a autorské čtení z práce autora s Downovým syndromem. Na sociálních sítích jsme světový den a jeho téma připomněli také sdílením série fotografií v barevných ponožkách, které jsou symbolem Downova syndromu.

Měsíce bláznovství

Ve spolupráci se sdružením Práh a projektem Psychobraní jsme zorganizovali veřejné promítání kanadského filmu „Sejde z očí, sejde z mysli“ dokumentujícího život lidí s duševním onemocněním, kteří spáchali těžké zločiny. Po filmu následovala diskuze se zástupci psychiatrické nemocnice, ústavu pro výkon zabezpečovací detence a komunitní péče o tom, jak by měla společnost přistupovat k pachatelům s duševním onemocněním.

Evropský den nezávislého života

Jako první v České republice jsme se zapojili do celoevropské kampaně k Evropskému dni nezávislého života, který připadá na 5. května. Vyzvali jsme lidi s různým typem zdravotního postižení i bez něj, aby se vyfotili s vyjádřením, co přesně pro ně znamená nezávislý způsob života. Z jejich příspěvků jsme pak vytvořili video upozorňující na to, jak je nezávislost důležitá a že stejnou potřebu nezávislého života mají lidé bez postižení i s postižením. Video mělo na facebooku 5.300 zhlédnutí. Zároveň jsme natočili také reportáž, která měla 2149 zhlédnutí.

Video:

Obecně nezávislý život znamená možnost mít kontrolu nad svým životem a činit všechna rozhodnutí, která se nás týkají. S tím úzce souvisí právo vést plný společenský život, studovat, pracovat, mít rodinu. Podmínkou pro nezávislý život je také často otázka dostupnosti osobní asistence a dalších podpůrných služeb.

Měsíc spinální svalové atrofie

V srpnu 2018 jsme se zaměřili na rozšiřování povědomí o spinální svalové atrofii (SMA). Cílem osvětové

akce bylo ukázat, že lidé se SMA mohou žít aktivně i přesto, že pro ně každý den přináší další výzvy. Vybízeli jsme proto lidi, aby se zamysleli, co je pro ně osobní výzvou a jako vyjádření podpory lidí se SMA zkusili tuto výzvu překonat, vyfotili se u toho a fotku s komentářem či pozdravem nám poslali. Fotografie se staly základem výstavy uspořádané v brněnském divadle Polárka. Navštívilo ji na 3 000 lidí.

Mezinárodní den znakových jazyků

Ve spolupráci s organizací ASNEP jsme představili činnost ochránce. Společně s ombudsmankou jsme natočili krátký pozdrav ve znakovém jazyce.

Videopozdrav:

Světový den vzácných onemocnění

Zapojili jsme se do kampaně ke Dni vzácných onemocnění, který připadá na 28. února. Za vzácná onemocnění se označují taková, která má nejvýše 5 lidí z deseti tisíc. Na světě jich existuje více než 8 000 a jen v Evropě žije asi 30 milionů lidí se vzácným onemocněním.

Zúčastnili jsme se setkání pořádaného organizací Debra ČR, z.ú., jehož tématem bylo „Budování mostů mezi zdravotní a sociální péčí pro lidi se vzácným onemocněním“. V rámci setkání jsme vystoupili s příspěvkem o právu lidí s postižením na nezávislý způsob života.

Společně s dětmi z dětské skupiny Kanceláře veřejného ochránce práv jsme na sociálních sítích sdíleli fotografie pomalovaných obličejů. Tímto způsobem se tradičně vyjadřuje podpora lidem se vzácným onemocněním.

Světový den porozumění autismu

Připomněli jsme Světový den zvýšení povědomí o autismu (2. dubna). Problematické autismu se věnujeme dlouhodobě a chceme, aby se život lidí „na spektru“

zlepšil. Snažíme se o vyváženou podporu jak samotných lidí s autismem, tak i těch, kteří jim pomáhají a poskytují pomoc.

Aktivně jsme se zúčastnili konference Život s autismem, kterou pořádala Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Jsme také členem Pracovní skupiny pro řešení problematiky autismu při Vládním výboru pro zdravotně postižené občany.

Konference

- Ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy jsme uspořádali dvoudenní konferenci „Praktická implementace článku 12 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením“. Vystoupili na ní soudci, akademici, zástupci dotčených ministerstev, metodici veřejného opatrovnictví krajů a také pracovníci organizací, které se snaží využívat nové legislativní nástroje podpory a ochrany.
- Organizace SKOK do života představila, jak funguje profesionální podpůrce a společnost Svěřenské fondy a trusty pak na praktickém příkladu ukázala, jak je možné využít institut svěřenského fondu ve prospěch člověka s postižením. Účastníci mohli polemizovat s rozhodovací činností soudů, zejména pak Ústavního soudu v nálezech týkajících se přípustnosti využití institutu opatrovníka bez omezení svéprávnosti.
- Organizátoři mezinárodního kolaborativního a dialogického symposia Horizonty nás pozvali, abychom připravili debatu na téma práv lidí s duševním onemocněním. V duchu motta „Napětí, které nás (ne) spojuje,“ jsme diskutovali se zástupci psychiatrické péče a s pacienty o možných konfliktech mezi lidskoprávním a medicínským pohledem na nedobrovolnou hospitalizaci a léčbu, o hledání hranice mezi ochranou a autonomií a rovněž o tom, jak může soulad těchto dvou, na pohled nesourodých světů, přispět ke zlepšení péče.
- Vystoupili jsme na mezinárodní konferenci „Zaměstnávání lidí s mentálním postižením“ v Olomouci, kde jsme hovořili o potřebě posilovat možnosti práce lidí se zdravotním postižením na otevřeném trhu práce a také o potřebě vzájemné provázanosti přípravy na práci s vlastním vstupem do zaměstnání.
- Na konferenci „Nastavme jasná pravidla a podmínky pro péči o osoby s PAS“ jsme shrnuli zjištění a doporučení, která vyplynula z Výzkumu ochránkyň k dostupnosti sociálních služeb pro tuto cílovou skupinu.
- Jako jediní zástupci z České republiky jsme se účastnili zahraniční konference s tématem „Sociální ekonomika jako účinný model sociálního začleňování“ v bulharské Varně. Diskutovalo se zde o dopadech sociální ekonomiky na kvalitu života osob se zdravotním postižením a také o vlivu sociální ekonomiky na zaměstnanost těchto osob. Praktické informace jsme načerpali na workshopech v rámci konference.
- Zkušenosti týkající se zaměstnávání lidí se zdravotním postižením jsme čerpali na Setkání evropských ombudsmanů pro lidi se zdravotním postižením, kde jsme hovořili o podmínkách České republiky a možných bariérách, kterým musí lidé s postižením čelit.
- S příspěvkem „Osoby se zdravotním postižením jako nová menšina?“ jsme se zúčastnili konference pořádané Právnickou fakultou Univerzity Karlovy. Zaměřili jsme se na to, jak se společnost staví k lidem s postižením a zdali jsou tito lidé ve znevýhodněném společenském postavení, což může být typickým znakem menšiny. V příspěvku jsme konstatovali, že společenské vnímání lidí s postižením se vyvíjí a je důležité ho měnit tak, aby se k lidem s postižením nepřistupovalo jako k menšině.

Přednášky, semináře, vzdělávání veřejné správy

- Na dvou přednáškách pro lidi se sluchovým postižením jsme vysvětlovali, jak může být ombudsman nápomocen a jak působí např. v otázkách diskriminace. Přednášky byly tlumočeny do znakového jazyka.
- Studentům Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity jsme představili monitorování práv lidí se zdravotním postižením, včetně konkrétních příkladů a předběžných výsledků výzkumů.
- Ve spolupráci s patientskou organizací SMÁCI, z.s., která podporuje lidi se spinální svalovou atrofií, jsme organizovali náš první webinář na téma „Úmluva o právech osob se zdravotním postižením a monitorovací činnost veřejné ochránkyň práva“. Účastníci webináře mohli na svých počítačích kromě poslechu přednášky sledovat související prezentaci a rovněž sami aktivně vstupovat do diskuze. Výhodou této formy vzdělávání je to, že se jej může účastnit kdokoli i z domova, stačí jen připojení na internet a počítač. Této možnosti využilo 25 rodin.
- Pro ostatní kolegy z Kanceláře veřejného ochránce práv jsme připravili krátké interaktivní školení, jak komunikovat s lidmi se zdravotním postižením a čeho se v komunikaci vyvarovat.

- Společně s odborem dohledu nad omezováním osobní svobody jsme vystoupili na Senior akademii, kterou pořádá Městská policie Brno.
- Školili jsme krajské metodiky sociální práce, veřejné opatrovníky a zástupce Ministerstva práce a sociálních věcí ohledně právní úpravy a závazků vyplývajících z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. V březnu jsme připravili dvě školení v Praze a jedno v Olomouci pro zaměstnance Úřadu práce

v rámci jejich metodických dnů, v dubnu jsme spolu s odborem dohledu nad omezováním osobní svobody školili zaměstnance krajských úřadů o tom, jak posuzovat informované souhlasy pacientů v psychiatrických nemocnicích, v červnu jsme o agendě našeho odboru mluvili na aktualizacím semináři MPSV, v říjnu jsme se účastnili metodických dnů MPSV pro veřejné opatrovníky a v listopadu jsme připravili workshop pro veřejné opatrovníky z Olomouckého kraje.

Kulaté stoly

Kulatý stůl s lidmi s psychosociálním postižením

Uspořádali jsme první setkání s lidmi s psychosociálním postižením. Zúčastnili se ho zejména lidé se zkušeností s duševním onemocněním, zástupci jejich rodin, pečujících osob a služeb, které je podporují v komunitě. Cílem setkání bylo zjistit, jaké aktuální problémy týkající se lidí s psychosociálním postižením je třeba řešit. Jedním z nich je nedostatečná informovanost lidí s psychosociálním postižením o jejich právech a nedostupnost právní pomoci v rámci hospitalizace v psychiatrické nemocnici. Zmapování situace v jednotlivých zdravotnických zařízeních a případné doporučení pro zlepšení stávající praxe si účastníci setkání stanovili jako prioritu pro další činnost.

Kulatý stůl na téma Uvolňování žáků a studentů s postižením z tělesné výchovy

Uspořádali jsme kulatý stůl zaměřený na problematiku osvobodování žáků a studentů z tělesné výchovy. Hlavním cílem bylo získat poznatky od odborné veřejnosti o stávající praxi, prodiskutovat možná řešení situace a následně formulovat doporučení, aby mohli být žáci zapojeni do všech aktivit a předmětů školy.

Uspořádali jsme také kulatý stůl k problematice výkonu volebního práva u lidí žijících v pobytových sociálních službách a dále kulatý stůl k otázkám dostupnosti stomatologické péče pro lidi s mentálním postižením a lidi s poruchou autistického spektra (viz výše).

Publikace, letáky, informační materiály

Publikace „Jak chránit práva rodičů s psychosociálním postižením a jejich dětí?“

Vypracovali jsme materiál pro sociální pracovníky, opatrovníky, orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) a poskytovatele sociální a zdravotní péče o tom, jak podpořit rodiče nebo budoucí rodiče s psychosociálním postižením. Důvodem pro vydání publikace byla skutečnost, že ochránkyně opakovaně řešila podněty matek s mentálním postižením či s duševním onemocněním, kterým hrozilo odebrání dítěte těsně po porodu, případně k takovému odebrání již došlo. Z šetření ochránkyně mj. vyplynulo, že úřady někdy neumí pracovat s konceptem nejlepšího zájmu dítěte a neznají podrobně právní úpravu, ale také to, že praxe je v této oblasti nejednotná.

Leták k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením

Novou působnost ombudsmana vysvětlujeme v novém informačním letáku.

Videa a sociální sítě

Chceme, aby byly informace o právech lidí s postižením přístupné všem. Natočili jsme proto několik videí vysvětlujících jednotlivé články Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Video měla na internetu celkem 14.335 zhlédnutí. Zároveň jsme celou Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením přeložili do českého znakového jazyka. Video budou dostupná v průběhu roku 2019.

Pro přímou komunikaci s lidmi s postižením, sdílení informací a získávání podnětů týkajících se práv lidí se zdravotním postižením jsme na Facebooku založili vlastní skupinu Práva lidí s postižením.

 [Práva lidí s postižením](#)

O co z problematiky práv lidí s postižením byl na Facebooku největší zájem:

Lidé se zdravotním postižením a volby	1.200 zhlédnutí
Mezinárodní den znakového jazyka	2.600 zhlédnutí
Úmluva – článek 27: Práce a zaměstnání	835 zhlédnutí
Úmluva – článek 9: Přístupnost	2.700 zhlédnutí
Evropský den nezávislého života	5.300 zhlédnutí
Setkání v regionech k monitorování práv lidí se ZP	1.700 zhlédnutí

»»»»»»»»»» 7. Připomínkování právních předpisů

Naším hlavním úkolem je usilovat o změnu případných systémových nedostatků, které brání lidem s postižením k naplnění jejich práv. Zapojujeme se proto do připomínkování právních předpisů.

zdravotničtí pracovníci (u téhož poskytovatele) budou moci vycházet ze záznamu v dokumentaci.

Ministerstvo zdravotnictví naši připomínku přijalo.

Vyhláška o zdravotnické dokumentaci

Upozornili jsme Ministerstvo zdravotnictví, že při přípravě novely vyhlášky č. 98/2012 Sb., o zdravotnické dokumentaci, opomnělo zapracovat jedno z opatření, které mu bylo uloženo Národním plánem podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2015 – 2020 (<http://bit.ly/narodni-plan-podpory>): doplnit mezi povinné náležitosti zdravotnické dokumentace „informaci o nezbytných kompenzačních pomůckách, které pacient používá, a o formách komunikace, které pacient se sluchovým postižením, případně kombinovaným sluchovým a zrakovým postižením preferuje.“ (Bod 11.2)

Současně jsme připomněli, že podle ustanovení § 30 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, má pacient se smyslovým postižením nebo s těžkými komunikačními problémy zapříčiněnými zdravotními důvody právo dorozumívat se při komunikaci související s poskytováním zdravotních služeb způsobem pro něj srozumitelným a dorozumívacími prostředky, které si sám zvolí, včetně způsobů založených na tlumočení druhou osobou.

Právě zařazením informace o preferovaném způsobu komunikace mezi povinné náležitosti zdravotnické dokumentace se usnadní faktická realizace práva pacienta se specifickými komunikačními potřebami: při přijetí do péče budou zdravotničtí pracovníci jednoznačně motivováni ke zjištění jeho potřeb a ostatní

Maturitní vyhláška

Společně s odborem rovného zacházení a ochrany před diskriminací jsme připomínkovali návrh na změnu vyhlášky č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou.

V souvislosti s právy žáků se zdravotním postižením jsme apelovali na předkladatele návrhu, aby uzpůsobil kategorizaci žáků s přiznaným uzpůsobením podmínek pro konání maturitní zkoušky principům a požadavkům Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, kterou je Česká republika vázána. Dosavadní, ani navrhovaná kategorizace totiž dostatečně nereflektují sociální model postižení, ze kterého Úmluva vychází, neboť zvoleným stěžejním ukazatelem pro kategorizaci žáků je typ postižení (tělesné, zrakové, sluchové, specifické poruchy učení a ostatní znevýhodnění), což odpovídá medicínskému přístupu k postižení. Ačkoliv byla vyhláška od 1. listopadu 2018 novelizována, ke změně kategorizace nedošlo. O volbu jiného stěžejního ukazatele pro kategorizaci žáků a o změnu paradigmatu v celkovém vnímání a nazírání lidí s postižením tedy budeme nadále usilovat.

Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Ve spolupráci s odborem rovného zacházení a ochrany před diskriminací jsme připomínkovali také návrh na změnu vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Poukazovali jsme zejména na nesoulad navrhované úpravy s článkem 24 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Podle tohoto článku mají státy, které k této úmluvě přistoupily, mimo jiné zajistit, aby „osoby se zdravotním postižením měly přístup k inkluzivnímu, kvalitnímu a bezplatnému základnímu vzdělávání a střednímu vzdělávání v místě, kde žijí“ a aby jim „byla v rámci všeobecné vzdělávací soustavy poskytována nezbytná podpora umožňující jejich účinné vzdělávání“. Chystané změny vyhlášky, například omezení počtu pedagogických pracovníků souběžně vykonávajících pedagogickou činnost v běžné třídě, nebo vypuštění ustanovení, podle kterého se žáci s postižením přednostně vzdělávají v běžných školách, však konceptu inkluzivního vzdělávání zakotvenému v Úmluvě neodpovídají.

Návrh Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2019–2023

Ve spolupráci s odborem rovného zacházení a ochrany před diskriminací jsme připomínkovali návrh Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2019–2023. Poukazovali jsme zejména na to, že v rámci záměru je věnováno velice málo pozornosti inkluzivnímu vzdělávání či etnické desegregaci českého školství.

MONITOROVÁNÍ PRÁV LIDÍ S POSTIŽENÍM 2018

ZPRÁVA VEŘEJNÉ OCHRÁNKYNĚ PRÁV JAKO MONITOROVACÍHO ORGÁNU PRO ÚMLUVU O PRÁVECH OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Redakční rada

Anna Šabatová, Romana Jakešová, David Slováček

Editor

Iva Hrazdilková

Vydala Kancelář veřejného ochránce práv v roce 2019

Grafický návrh, sazba, produkce: Omega Design, s. r. o.

ISBN 978-80-7631-010-0

ZPRÁVA VEŘEJNÉ OCHRANKY PRÁV JAKO MONITOROVACÍHO ORGÁNU
PRO ÚMLUVU O PRÁVECH OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

MONITOROVÁNÍ PRÁV LIDÍ S POSTIŽENÍM 2018

veřejný ochránce práv

ombudsman

